

HÜSEYİN BAYKARA ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

STUDİES ON HÜSEYİN BAYKARA

Çiğdem ARITÜRK*

Yılmaz AKDEMİR**

Özet

Timurlu hanedanının son hükümdarlarından olan Hüseyin Baykara, tahtta olduğu dönem içerisinde Horasan'ın sosyal ve kültürel bakımdan gelişimini had safhaya ulaştırmakta başarı göstermiştir. Önemli sanatsal ve edebi faaliyetlerde bulunan Hüseyin Baykara, Horasan'ın başkenti olan Herat'ı bir kültür merkezi haline getirmeyi başarmış ve onun çabasıyla çocukluk arkadaşı ve yakın dostu olan Ali Şir Nevâyî başta olmak üzere önemli âlimler ve sanatkârlar onun hükümdarlığı döneminde yetişmiştir. Hüseyin Baykara, sanatsal açıdan göstermiş olduğu faaliyetlerle birlikte önemli siyasi faaliyetlerde de bulunmuş bir hükümdardır. Bu çalışmada yurt içinde ve yurt dışında Hüseyin Baykara ve eserleriyle ilgili yapılan çalışmalar farklı başlıklar altında toplanmış ve künyeleri verilen bu çalışmalarda hangi konuların ele alındığı hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Bu çalışmalar; yüksek lisans ve doktora tezleri, makaleler, ansiklopedi maddeleri, lehçelerden aktarma makaleler, yabancı dillerden çeviri makaleler, bildiriler, kitaplar ve kitap bölümleri ile web tabanlı kaynaklar başlıkları altında sınıflandırılıp, yayımlanış tarihlerine göre sıralanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Doğu Türkçesi, Çağatay Türkçesi, Hüseyin Baykara

Abstract

Hüseyin Baykara, one of the last rulers of the Timurid dynasty, succeeded in bringing the social and cultural development of Khorasan to the advanced stage during his reign on the throne. Hüseyin Baykara, who carried out important artistic and literary activities, managed to turn Herat, the capital of Khorasan, into a cultural center, and with his efforts, important scholars and craftsmen, especially Ali Şir Nevâyî, who was his childhood friend and close friend, were raised during his reign. Hüseyin Baykara is a ruler who has carried out important political activities as well as his artistic activities. In this study, the studies on Hüseyin Baykara and his works at home and abroad were gathered under different headings and brief information was given about which subjects were handled in these studies. These studies are;

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, e-posta: ariturk.ds@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5467-4647.

** Doç.Dr., Siirt Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, e-posta: yilmazakdemir@msn.com, ORCID: 0000-0002-9573-4140.

master's and doctoral theses, articles, encyclopedia articles, articles transferred from dialects, articles translated from foreign languages, papers, books and book chapters and web-based resources are classified under the headings and sorted according to their publication dates.

Key Words: East Turkish, Chagatai Turkish, Hüseyin Baykara

Giriş

Döneminin en önemli ilim ve kültür adamı olan Hüseyin Baykara (1438-1506), bir şair ve hükümdardır. Timurlular soyundan olan Baykara, yapmış olduğu savaşlardan sonra önemli bölgeleri ele geçirmiştir. Hayatta olduğu sürece sürekli mücadele içerisinde bulunan Baykara, Baba İlahi Köyü'nde vefat etmiştir. Kırk sene boyunca hükümdarlık yapmış olan Baykara, Ali Şir Nevâyî'yle birlikte dönemin en önemli şairlerindedir.

15. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış olan ve kendi döneminin önemli şairi ve hükümdarı olan Hüseyin Baykara hakkında günümüze kadar birçok çalışma yapılmış ve yapılmaya da devam edilmektedir. Bu çalışmaların bir araya getirilmesi, Hüseyin Baykara ile ilgili yapılmış olan çalışmaları bir bütün halinde görmemize imkân sağlayacaktır. Böylece bu alanda çalışacak olan araştırmacılara, kaynak tarama bakımından da büyük bir kolaylık sağlanmış olacaktır.

Yapmış olduğumuz bu araştırma Hüseyin Baykara ile ilgili çalışmaları kapsamaktadır. Bu çalışmada, Hüseyin Baykara hakkında yapılan araştırma, inceleme ve çalışmaları tespit ettik. Ulaşabildiğimiz bu çalışmaları; yüksek lisans ve doktora tezleri, makaleler, ansiklopedi maddeleri, lehçelerden aktarma makaleler, yabancı dillerden çeviri makaleler, bildiriler, kitaplar ve kitap bölümleri, web tabanlı kaynaklar başlıkları altında sınıflandırıp, yayımlanış tarihlerine göre sıralayarak ve bu yayınlarla ilgili kısaca bilgiler verdik. Ulaşılan bu kaynakların ilgileri bakımından farklı başlıklar altında tasnif edilmesi ile alan araştırmacılarına daha anlaşılır bir kaynakça oluşturulması amaçlanmıştır.

1. Yüksek Lisans Tezleri

1. Oruç, C. (2013). *Hüseyin Baykara ve Zamanı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Beş bölümden oluşan bu çalışmanın ilk bölümünde Hüseyin Baykara'dan önce yaşamış olan kişilere yer verilmiştir. Hüseyin Baykara döneminin daha iyi anlaşılması bakımından bu bölümde, Emir Timur tarafından devletin kurulmasından başlayarak Timurlular devletinin son hükümdarı olan Hüseyin Baykara'nın tahta çıkmasına kadar devletin başına geçmiş olan padişahların çalışmalarından bahsedilmiştir. Baykara'nın doğumundan tutun da tahta çıkışına kadarki süre zarfında yaşamış olduğu olayların anlatıldığı çalışmanın ikinci bölümünde, ayrıntılarıyla birlikte Hüseyin Baykara'nın gelmiş olduğu soy hakkında bilgiler verilmiştir. Baykara'nın hâkimiyetine değinilen çalışmanın üçüncü bölümünde, Baykara döneminde yaşanan isyanlara kısaca değinilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde, Baykara'nın kendi çocukları tarafından yapılan isyanlarla uğraştığı bir dönemde bu durumu fırsat bilen Özbek Sultanı Şibani Han'ın bazı bölgeleri kendi hâkimiyeti altına aldığı hakkında bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca Baykara'nın vefatıyla birlikte Şibani Han'ın Harezmi ve Horasan gibi önemli bölgeleri de hâkimiyeti altına alması sonucunda Timurlular'ın yok edildiği anlatılmıştır.

Çalışmanın beşinci bölümünde ise, Baykara döneminde diğer devletlerle olan ilişkilerin nasıl olduğuyla ilgili bilgiler yer almaktadır.

2. Develi, M. (2018). *Tarih-i Ravzatus'safa'ya Göre Hüseyin Baykara Dönemi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Develi, bu çalışmasında Arapça ve Farsça başta olmak üzere Türk Tarihi ile ilgili yazılan önemli eserlerden biri olan Tarih-i Ravzatus'safa adlı eser üzerinde durmuştur. Çok kapsamlı olan bu eserin, Hüseyin Baykara Dönemi'ni konu edinen yedinci cildine yer vermiştir. Develi, Hüseyin Baykara dönemi hakkında bilgi vermeden önce olayların daha iyi anlaşılması amacıyla Timur hanedanının kurucusu olan Emir Timur'dan başlayarak Hüseyin Baykara dönemine kadar tahta çıkan hükümdarlardan bahsetmiştir. Ayrıca Develi, bu bilgileri verdikten sonra Tarih-i Ravzatus'safa adlı eserin ve müelliflerin hayatları hakkında da kısaca bilgi vermiştir.

3. Rejepova, A. (2019). *Timurlularda Kültürel Hayat ve Sultan Hüseyin Baykara Dönemi*. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bu çalışmada, Hüseyin Baykara'nın hükümdarlık ettiği dönemde had safhaya çıkan kültürel alandaki gelişmeler kronolojik olarak izlenilmiştir ve Hüseyin Baykara dönemindeki kültür tarihi üzerinde yoğunlaşılması bu çalışmanın temel konusunu oluşturmuştur.

4. Avcı, M. L. (2019). *Fatih Ve Baykara'nın Gazellerindeki Dini Unsurların Karşılaştırılması*. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Erzurum.

Avcı, bu çalışmasının "Giriş" kısmında, bu çalışmanın amacı hakkında kısa bir bilgi verdikten sonra çalışmanın teorik ve metodik çerçevesini anlatmıştır. Sonra çalışmasında faydalanmış olduğu ana kaynaklardan söz etmiştir. Bütün bu açıklamalarından sonra Fatih Sultan Mehmet ve Hüseyin Baykara hakkında kısa bir değerlendirmede bulunmuştur. Çalışmasının "Metin" kısmında ise, Fatih'in ve Baykara'nın divanlarında yer alan şiirleri temel alarak karşılaştırmıştır. Bu karşılaştırmayı yaparken önce beyitleri konu başlıklarına uygun olacak şekilde tespit etmiştir. Sonra bu beyitleri Türkiye Türkçesine aktararak, şerhine yer vermiştir. Daha sonra tablolar halinde beyitlerin anlatım düzenini haritalandırmıştır.

5. Cihan, V. (2019). *TİEM 1926 Numaralı Sultan Hüseyin Mirza Baykara Divanının Tezyîni Açından Değerlendirilmesi*. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.

Cihan, bu çalışmasında Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde 1926 numarasıyla kayıtlı olan Hüseyin Baykara divanının tezyînatı hakkındaki değerlendirmelerine yer vererek, divanın hazırlandığı dönemin süsleme anlayışından bahsetmiştir. Cihan bu çalışmasını, birinci bölüm olan giriş bölümüyle birlikte yedi temel bölüme ayırmıştır. Timurlu Devleti ve Baykara döneminin siyasi tarihiyle ilgili çalışmasının ikinci bölümünde bilgi veren araştırmacı, çalışmasının üçüncü bölümünde; Baykara dönemi Herat sanat yaşamıyla ilgili bilgiler veren Cihan, çalışmasının dördüncü bölümünde; divanın tezyînatına ait resimlerle birlikte tablolara da yer vermiştir. Çalışmasının beşinci bölümünde; divan içerisinde kullanılan tezyînatın bütün özelliklerini ele alan Cihan altıncı bölümde; Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde 1926 numarasıyla kayıtlı olan eserin içinden daha önceki dönemlerde çalınmış olan yaprakların izine ulaşmış ve bulmuş

olduğu bu yapraklarla ilgili olan bütün bilgileri paylaşmış ve eseri tezyîni bakımından hüviyetini ele almış ve eserin hazırlanmış olduğu dönemle aynı tarihlerde yazılmış olan diğer yazma eserlerin tezyînatı ile mukâyese ederek aralarındaki benzerlikleri gözden geçirmiştir. Cihan çalışmasının son bölümü olan yedinci bölümde ise; sonuç kısmına, Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde 1926 numarasıyla kayıtlı olan eserin tezyînatına ait olan önemli unsurlara yer vermiş ve eserin hazırlanmış olduğu dönem eserleriyle tezyîni bakımdan üslup bağımlı ortaya koymuştur.

6. Bolat, Ö. H. (2022). *Hüseyin Baykara Divanında Yardımcı Fiiller*. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bolat, bu çalışmasının giriş kısmında çalışmanın amacı, sınırlılıkları ve yöntemi hakkında bilgi vermiştir. Çalışmasının birinci bölümünde, Hüseyin Baykara Divanı'nın yazılmış olduğu Çağatay Türkçesi ve dönem özellikleri, Baykara'nın hayatı ve edebi kişiliği, Baykara'nın eserleri ve eserlerinin nüshaları, Divanı ve nüshaları ile ilgili bilgilere yer vermiştir. Çalışmasının ikinci bölümünde, yardımcı fiiller hakkında bilgi vermiştir. Çalışmasının üçüncü bölümünde, Hüseyin Baykara Divanı'nda Yardımcı Fiiller başlığı altında İsim+Yardımcı Fiiller, Bildirme Fonksiyonu İle İsime Gelen Yardımcı Fiiller, İsim+Diğer Yardımcı Fiiller, Fiilimsi+Yardımcı Fiiller başlığı bulunmakta olup alt başlıkları olarak Sıfat-Fiil+Yardımcı Fiiller ve Zarf-Fiil+Yardımcı Fiilleri ele almış, ardından Anlamca Kaynaşmış (Deyimleşmiş) Yardımcı Fiilleri incelemiştir. Değerlendirme ve Sonuç bölümünde, incelenen eserdeki bulguları ve sonuçları ortaya koymuştur. Bolat, çalışmasının son kısmında ise Kaynakça bölümüne yer vermiştir.

2. Doktora Tezleri

1. Subtelny, M. E. (1979). *The Poetic Circle at the Court of the Timurid Sultan Husain Baiqara and Its Political Significance*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Harvard Üniversitesi, Cambridge.

Bu çalışmada, Timurlu Sultanı Hüseyin Baykara'nın hükümdarlık dönemi süresince sanatsal ve edebi faaliyetlerde bulunmuş olduğundan dolayı sarayının içerisinde şiire ve edebiyata ilgi duyan bir kesimin olduğundan bahsedilmiş ve hüküm sürdüğü bölgelerde hâkimiyet mücadelesi vererek siyasi faaliyetlerde de bulunduğu söz edilmiştir.

2. Yıldırım, T. (2002). *Hüseyin Baykara Dîvânı (Metin-İnceleme-Dizin)*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.¹

Bu çalışmada, Hüseyin Baykara Divanı'nın Türkiye'deki sekiz nüshası mukâyese edilerek ortak bir metin meydana getirilmiştir. Meydana getirilmiş olan eserin ses ve şekil bilgisi özellikleri Eski Türkçe, Karahanlı Türkçesi ve Harezmi Türkçesi ile mukâyese edilerek eserin dil bilgisi açısından özellikleri ortaya konulmuştur. Bu çalışmanın Sözlük bölümünde, metinde bulunan bütün kelimelere ve onların anlamlarına yer verilerek, bu kelimelere gelmiş olan ekler gramatikal bakımdan bir sıraya konulmuştur. Ayrıca çalışmada divanın tıpkıbasımına da yer verilmiştir.

3. Makaleler

¹ Bu çalışma aynı zamanda 2010 yılında Hat Yayınevi tarafından "Kitap" olarak basılmıştır.

1. Dames, M. L. (1913). Coinage of Husain Baikara. *Journal of the Royal Asiatic Society (JRAS)*, 45(4), 1048-1049.

Bu çalışmada, Sultan Hüseyin Baykara'ya ait olan madeni parayla (sikke) ilgili bilgiler verilmiştir.

2. Dolu, H. (1953). Sultan Hüseyin Baykara Adına Yazılmış Çağatayca Manzum Bir Yûsuf Hikâyesi. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 5(5), 51-58.

Bu çalışmada, Sultan Hüseyin Baykara adına yazılmış olan Çağatayca manzum bir Yusuf ve Zeliha hikâyesinden bahsedilmiştir. Ayrıca şuan için üç farklı nüshası bulunan ve farklı kişilere mal edilen Yusuf ve Zeliha hikâyesinin müellifinin kim olduğu, yazılış yeri ve tarihi, yazılmasının sebebi, takdim edildiği kişi, hikâyenin tercüme ya da telif olduğu hakkında farklı düşünceler açıklanmıştır.

3. Gandjei, T. (1954). Uno Scritto Apologetico Di Husain Mîrzâ, Sultano Del Khorâsân. *Annali dell'Istituto Universitario Orientale di Napoli*, Serie: (5), 157-183.

Gandjei, bu çalışmasında Hüseyin Baykara'nın hayatı ve dönemi hakkında kısaca bilgilere yer vermiştir.

4. Eckmann, J. (1959). Horasan Sultanı Hüseyin Mîrzâ'nın Bir Savunma Yazısı, (Tourkhan Gandjei). *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 9, 155-156.

5. Korkmaz, Z. (1968). Hüseyin Baykara Adına Yazılmış Çağatayca Yûsuf ve Züleyhâ Mesnevîsinin Tanınmayan Bir Yazması ve Eserin Yazarı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Enstitüsü Türkoloji Dergisi*, 3(1), 7-48.

Bu çalışmanın giriş bölümünde şimdiye kadar Ali Şir Nevâyî'ye ithâf edilen Çağatayca Yusuf ve Züleyha hikâyesinin herkes tarafından bilinen üç nüshası üzerinde durulduğunu belirten Korkmaz, eserin müellifinin kim olduğu, eserin nerede ve ne zaman yazıldığı gibi birçok soruyu yanıtlayabilecek yeni bir nüshanın elde edildiğini açıklamıştır. Bulunan bu yeni nüshanın Berlin Yazmalar Katalogu'nda 385 numarada yer aldığını bildiren Korkmaz, söz konusu olan bu hikâyenin gerçek yazarı hakkındaki sorunlara yönelmiş araştırmacıların yapmış oldukları çalışmalar hakkında da bilgi vermiştir. Bu açıklamalardan sonra Berlin Yazmalar Katalogu'nda 385 numarada yer alan nüshaya dayanarak yapmış olduğu mukâyeseler sonucunda Korkmaz, bu eserin Ahmed Câm Jendebil adlı bir yazara ait olduğunu belirttikten sonra çalışmasında, yazarın hayatıyla ilgili bilgiler vermesinin yanında eserin yazılış özellikleriyle ilgili bilgiler de vermiştir. Ayrıca Korkmaz çalışmasının sonunda, eserin yazarının sanatçılığı ve eserin yazılış özellikleri konusunda fikir verebilmek için mesneviden bazı örnekler vermiştir.

6. Juzjani, M. Y. W. (1968). Manuscripts of the Literary Works of Sultan Husain Byqara. XX(10), 80-93, Afghanistan, Kabil.

Bu çalışmada, Sultan Hüseyin Baykara'nın eserlerindeki el yazmalarıyla ilgili bilgiler verilmiştir.

7. Hofman, H. F. (1969). Turkish Literature a Bio-Bibliographical Survey. *Utrecht Studies in Language and Communication - Brill*, Section III, Part I, Volume 1-3, 210-218.

Bu çalışmada, Hüseyin Baykara'nın hayatı, eserleri ve devri hakkında kısaca bilgi verildikten sonra, Baykara Divanı'nın yurt içindeki ve yurt dışındaki nüshalarıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir.

8. Yücel, B. (1996). Hüseyin-i Baykara Risâlesi'nin Uzak İki Nüshası. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 69-112.

Bu çalışmanın "Giriş" bölümünde; Timurluların en tanınmış hükümdarlarından olan Baykara'nın hayatı, eserleri, divanı, risalesi ve Türk kültürüne yapmış olduğu hizmetler üzerinde durulmuştur. Çalışmanın "Metin" bölümünde; risâlenin iki nüshasıyla ilgili bilgiler verildikten sonra, bu iki nüshanın transkripsiyonlu metnine yer verilmiştir. Çalışmanın bu iki bölümünde verilen bütün bu bilgilerin ardından "Dil Bilgisi Özellikleri" bölümünde ise, metni karakterize eden ses ve şekil bilgisi özelliklerine yer verilmiştir. Ayrıca çalışmanın sonunda "Sözlük" kısmına yer verilerek metinde geçen kelimelerin anlamlarına yer verilmiştir.

9. Yıldırım, T. (2006). Ali Şîr Nevâyî'nin Eserlerinde Yakın Dostu Hüseyin Baykara. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 100-107.

Yıldırım bu çalışmasının en başında, Hüseyin Baykara ve Ali Şîr Nevâyî'nin çocukluk dönemlerinden itibaren bütün zamanlarını beraber geçiren birbirlerine çok yakın iki dost olduğunu ve Nevâyî'nin, Sultan Hüseyin Baykara'ya farklı görevlerde hizmette bulunmuş olmasına rağmen, Baykara'nın ona çok güvendiği, daima yanında olmasını istediği en yakın dostu olduğunu belirtmiştir. Aralarındaki bu dostluk sebebiyle de Ali Şîr Nevâyî'nin, bütün eserlerinde genellikle Baykara'dan övgüyle bahsettiğini ancak bu övgüleri ondan bir şeyler almak amacıyla yapmadığını, bu övgülerin asıl sebebinin ona karşı olan samimi duyguları olduğunu ifade etmiştir. Bu düşünceleri, Yıldırım makalesinde gerek Ali Şîr Nevâyî'nin eserlerinden gerekse bu konuyla ilgili çalışmalar yapan araştırmacıların çalışmalarından alıntılar yaparak derinlemesine ele almıştır.

10. Yıldırım, T. (2008). Yakın Dostu Hüseyin Baykara'nın Eserlerinde Ali Şîr Nevâyî. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 105-116.

Yıldırım, bu çalışmasında öncelikle Hüseyin Baykara'nın ve Ali Şîr Nevâyî'nin hayat hikâyesinden kısaca bahsetmiştir. Baykara'nın eserlerinde Nevâyî'ye baktığımızda ilk dikkat çeken eserin, Risâle'si olduğunu görebiliriz. Bu yüzden Yıldırım, bu iki yakın dostun hayat hikâyesinden bahsettikten sonra, Baykara'nın Ali Şîr Nevâyî'den bahsetmiş olduğu Risâlesi'ne yer vermiştir. Çalışmasının sonunda ise, Baykara'nın Ali Şîr Nevâyî'ye atıfta bulunduğu Divanı'nda yer alan bazı şiirlere ve ona nazireler yaptığına dair bazı gazellerin beyitlerine yer vermiştir.

11. Özgür, C. (2009). Necati İle Hüseyin-i Baykara'nın Kullandığı Atasözleri ve Deyimler Üzerine Bir Karşılaştırma. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4(3), 1744-1754.

Özgür, bu çalışmasında Batı Türkçesi ile şiirlerini kaleme alan Necati'nin ve Doğu Türkçesi ile şiirlerini kaleme alan Hüseyin Baykara'nın hayatına kısaca değindikten sonra, 15. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış olan bu iki Türk şairin divanından seçilen gazellerinde kullanmış oldukları atasözleri ve deyimleri karşılıklı olarak ele alıp işlemiştir.

12. Teres, E. (2010). Doğu Türkçesinin Sultan Şairi: Hüseyin Baykara. *Yağmur Dergisi*, (48).

13. Teres, E. (2011). Hükümdarlar ve Yakın Dostları Şairler: Hüseyin Baykara ve Ali Şir Nevâyî. *Temrin Dergisi*, (34), 39-40.

14. Charles, H. J. (2011). From Turko-Mongol Kingdom to Imperial Persian Empire: Politics and Government in Timurid Herat from the Reign of Timur to Husayan Bayqara. *Средневековые Тюрко-Татарские росударства*, (3), 197-209.

Bu çalışmada, Timur İmparatorluğu'nun tarihi ve yönetimi hakkında bilgilere yer verilerek, Timur İmparatorluğu'ndan Sultan Hüseyin Baykara dönemine kadar Herat'taki siyaset ve yönetim hakkında bilgiler verilmiştir.

15. Ay, Ü. (2013). DENA'ya Göre İran Kütüphanelerinde Bulunan Türkçe, Türkçe-Farsça, Türkçe-Farsça-Arapça Divanların Kısa Künyesi. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (11), 81-126.

Bu çalışmada, Hüseyin Baykara Divanı'nın yurt dışındaki nüshalarıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir.

16. Taghavi, A. and Nik Goftar, A. (2015). Numismatic Of The Shah Sultan Husayn Bayqara's Era Within Historical Boundaries Of Greater Khorasan (Based On Religious Approach). *Journal Of Greate Khorasan*, 6(20), 97-109.

Sultan Hüseyin Baykara döneminde basılan sikkelere odaklanan ve betimsel-analitik araştırma yöntemi kullanan bu araştırma, Timurlu hanedanlığının son dönemlerindeki sosyal ve kültürel değişimleri incelemeyi amaçlamıştır.

17. Oruç, C. (2016). Sultan Hüseyin Baykara'nın Timurlu Devleti Tahtına Çıkmasından Sonra Timurlu Soyundan Bazı Mirzalar ile Giriştiği Mücadeleler. *VAKANÜVİS- Uluslar arası Tarih Araştırmaları Dergisi / International Journal of Historical Researches*, 1(2), 99-128.

Oruç, bu çalışmasında Timurlu hükümdarı olan Sultan Ebu Said Han'ın vefat ettikten sonra Herat'ta tahta çıkan Hüseyin Baykara'nın, diğer Timurlu mirzalarla olan mücadelelerini ve hemen akabinde çocuklarının çıkarmış olduğu isyanlar sebebiyle onlarla girişmiş olduğu mücadelelerini anlatmıştır.

18. Gohari Fakhrabad, M. and Qanavat, A. (2016). The Dispute between Officials and Military Men in the Political Thinking of Mullà Óusayn WÀèiô KÀshifî. *Journal of History and Culture*, 48(1), 9-26.

Bu çalışmada, kalem ve kılıç ehli (yetkililer ve askerler) arasındaki çatışmanın Sultan Hüseyin Baykara'nın hükümdarlığı da dahil olmak üzere Timurular dönemi boyunca yoğun bir şekilde hüküm sürdüğünden bahsedilerek, Hüseyin Baykara'nın siyasi düşüncesinde yetkililer ve askerler arasındaki anlaşmazlıklar hakkında bilgi verilmiştir.

19. Yıldırım, T. (2017). Çağatay Türkçesi: Hüseyin Baykara ve Ali Şir Nevâyî. *Gelecek Vizyonlar Dergisi (fvj: Future Visions Journal)*, 1(1), 26-32.

Bu çalışmada, Ali Şir Nevâyî'nin Çağatay Edebiyatı'nın en önemli temsilcilerinden biri olmasında Hüseyin Baykara'nın çok önemli etkisinin olduğundan ve aralarında çok yakın bir dostluk ilişkisi bulunduğundan bahsedilerek, bu iki yakın dostun Türk diline yapmış oldukları katkılar üzerinde durulmuştur.

20. Soydan, S. (2017). Ali Şir Nevâyî ve Hüseyin Baykara'nın Manzum Eserlerine Göre Klasik Çağatay Türkçesinde İkilemeler. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 319-332.

Bu çalışmada, klasik Çağatay Türkçesi'nde bulunan ikilemeler; Nevâyî'nin divan ve mesnevileriyle birlikte Baykara'nın da divanı taranarak incelenmiştir. Ardından taranmış olan bu ikilemeler; köken bakımından ikilemeler, görev bakımından ikilemeler, anlam bakımından ikilemeler, işlev bakımından ikilemeler, yapı bakımından ikilemeler olmak üzere beş açıdan incelenmiştir. Ayrıca çalışmada eserlerden alınmış olan beyitlerin altına ikilemelerin anlamlarını verebilmesi için açıklamalar bulunmaktadır.

21. Soydan, S. (2017). Klasik Çağatay Devri Şairleri Olan Ali Şir Nevâyî ve Hüseyin Baykara'nın Manzum Eserlerinde Oldurgan Çatı. *Gazi Türkiyat*, 1(20), 157-179.

Bu çalışmada, klasik Çağatay dönemi şairleri olan ve bu dönemde eser veren Ali Şir Nevâyî'nin divan ve mesnevileriyle birlikte Hüseyin Baykara'nın da divanı taranarak "-Ar-, -DUR-, -GAR- / -KAR-" eklerini almış olan fiiller tespit edilmiş ve oldurgan çatı bakımından incelenmeye çalışılmıştır. Ardından yapı bakımından ve anlam bakımından iki başlık altında incelenmiş olan Oldurgan çatının yapı bölümünde; fiillerin almış olduğu eklerle göre, anlam bölümünde ise; fiillerin almış olduğu çatı eklerine göre üstlenmiş olduğu fonksiyonlar göz önünde bulundurularak sınıflandırma yapılmıştır.

22. Mahendrarajah, S. (2018). Two Original Decrees By Sultân-Husayn Bayqarâ In The National Archives In Kabul. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, 71(2), 161-178.

Bu çalışmada, Sultan Hüseyin Baykara'ya ait olan iki orijinal fermanın görüntüleriyle birlikte hem transkripsiyonlarına hem de çevirilerine yer verilmiştir.

23. Kartal, A. (2018). Baykara Meclisi'nden Yansımalar: -Edebî Meclisler 1-. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi (Sosyal)*, 2(21), 541-562.

Bu çalışmada, Buhârâ şehrinde 14 Şubat 1514'te düzenlenen ve daha sonra da düzenlenmiş olan "Baykara Meclisleri" olarak kabul edilen edebiyat ve kültür meclislerinin mâhiyetini bize aktaran en önemli kaynaklardan birisinin Vâsîfî'nin "Bedâyi'u'l-vekâyi" adlı kitabı olduğu bilgisine ve bu kitabın yazarı olan Vâsîfî tarafından aktarılan bu edebî meclislere yer verilmiştir.

24. Kaman, S. (2019). Hüseyin Baykara Divanı'nın Bilinmeyen Bir Nüshası Üzerine. *MUTAD (Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi)*, 6(2), 182-202.

Kaman, bu çalışmasında “Hüseyin Baykara Divanı”nın nüshaları hakkında literatür taramasıyla birlikte kütüphane katalog taramalarını da yapmış, ayrıca yurt dışında bulunan divanın nüshalarından açık erişimde olanları bizzat incelemiştir. Ardından “Hüseyin Baykara Divanı”nın daha önce hiçbir yerde sözü edilmeyen Berlin nüshası üzerinde durmuş olan Kaman bu nüshada yer alan bütün şiirleri, Talip Yıldırım'ın yurt içinde bulunan sekiz nüshayı mukâyese ederek ortak bir metin oluşturduğu “Hüseyin Baykara Divanı (Metin-İnceleme-Dizin)” adlı çalışmasıyla birlikte divanın 2011 yılında yayımlanmış olan Bakü neşri ile mukâyese ederek nüshanın farklılıklarını ortaya koymaya çalışmıştır.

25. Rejepova, A. (2019). Sultan Hüseyin Baykara Dönemi Kültür Tarihi ve Onu Yüceltenler: Molla Cami ve Ali Şir Nevâî. *Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 4(2), 210-221.

Bu çalışmada, Sultan Hüseyin Baykara'nın tahta olduğu süre zarfında Timurlu hanedanının kültür tarihine çok önemli katkılarda ve gelişmelerde bulunduğu, bu nedenle Türk kültür tarihinin önemli hükümdarlarından biri olarak hafızalarda yer ettiğinden bahsedilmiştir. Daha sonra Baykara'nın, yakın arkadaşları olan ve o dönemin kültürel zenginliğine Baykara kadar katkıda bulunan Ali Şir Nevâyî ve Molla Cami'nin hayat hikâyelerine de yer verilmiştir. Ayrıca çalışmada âlim ve şair olan Ali Şir Nevâyî ve Molla Cami'nin desteğiyle Baykara'nın sahip olduğu saltanatının şöhretini tarihin sayfalarına yazdırmayı başardığından söz edilmiştir.

26. Rejepova, A. (2019). Sultan Hüseyin Baykara Dönemi Kültür Tarihi ve Ali Şir Nevâyî'nin Katkıları. *International Social Sciences Studies Journal*, 5(35), 2512-2519.

Bu çalışmada, Hüseyin Baykara'nın, yaşamış olduğu dönemde kültür tarihiyle, tasavvuf ilimleriyle, edebiyatla, müzikle ve minyatür sanatlarıyla sosyal kültürel gelişmeleri had safhaya çıkardığına dair bilgiler verilmiştir. Baykara'nın yakın dostu olan Ali Şir Nevâyî'nin de bu önemli sosyal ve kültürel ilerlemelerde onu hiçbir zaman yalnız bırakmadığından ve elinden gelmiş olan desteği ondan esirgemediğinden söz edilmiştir. Ayrıca bu çalışmada Ali Şir Nevâyî'nin birçok eserinde yakın dostu Hüseyin Baykara'nın insani yönlerini ele alarak ondan övgüyle bahsettiğine yer verilmiştir.

27. Kartal, A. (2019). Baykara Meclisi'nden Yansımalar: -Edebî Meclisler 2- . *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 1(22), 525-578.

Bu çalışmada, Semerkand'da Hâce Emîrkâ-i Şâhî'nin evinde düzenlenen bir edebî meclisten bahsedilmiştir. Çalışmada, bu meclise katılan Semerkand'ın ileri gelenlerinin, Vâsıfî'nin muamma yazma ve çözümedeki hünerini, inşâ/sanatlı mektup yazmadaki hünerini görmek için onu sınava tabi tutmuş olduklarından bahsedilmiş ve Vâsıfî'nin de sınavda meclise katılmış olan her bir kişinin istediği konuda yazmış olduğu mektuplarına yer verilmiştir. Ayrıca Vâsıfî'nin “Hamse-i Muhayyire” adlı eserinde bulunan, çeşitli nazım şekilleriyle yazılmış Farsça şiirleriyle birlikte bazı tercümelerine de çalışmanın sonunda yer verilmiştir.

28. Kartal, A. (2019). Baykara Meclisi'nden Yansımalar: -Edebî Meclisler 3-. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 2(23), 610-668.

Bu çalışmada, Zeynüddîn-i Vâsîfî'nin "Bedâyi'u'l-vekâyi" adlı eserinde bulunan ve Türk kültür ve sosyal hayatına ışık tutup günümüze kadar aktaran üç bölümün tercümesi bulunmaktadır. Birinci bölümün tercümesinde; Baykara'nın veziri olan Hâce Nizâmülmülk-i Hafî isimli kişiden bahsedilmiştir. İkinci bölümün tercümesinde; Vâsîfî'nin Semerkand'da iken Hâce Yûsuf-ı Melâmetî'nin daveti üzerine katılmış olduğu bir meclis anlatılmıştır. Üçüncü bölümün tercümesinde ise; Mevlânâ Benâ'î'nin faziletleri ile Ali Şîr Nevâyî arasında ortaya çıkan bazı nüktelere yer verilmiştir.

29. Kartal, A. (2020). Baykara Meclisinden Yansımalar: -Eğlence Meclisleri-Edebî Meclisler-Hikâyeler 4-. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 1(24), 285-349.

Bu çalışmada, Zeynüddîn-i Vâsîfî'nin "Bedâyi'u'l-vekâyi" adlı eserinde bulunan ve Türk kültür ve sosyal hayatına ışık tutup günümüze kadar aktaran iki bölümün tercümesi bulunmaktadır. Birinci bölümün tercümesinde; Hâce Meccüddîn Muhammed'in düzenlemiş olduğu bir meclise Ali Şîr Nevâyî'nin katıldığı bigisine ve Nevâyî'nin etrafında anlatılmış olan beş hikâyeye yer verilmiştir. İkinci bölümün tercümesinde ise; Semerkand'da meydana gelen çok soğuk bir kış ile kıtlığın sosyal yaşama olan etkisine yer verilmiştir.

30. Kartal, A. (2020). Baykara Meclisi'nden Yansımalar: -İlmî ve Edebî Meclisler-Tarihî Olaylar-Hikâyeler 5-. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 2(25), 575-617.

Bu çalışmada, Zeynüddîn-i Vâsîfî'nin "Bedâyi'u'l-vekâyi" adlı eserinde bulunan ve Türk kültür ve sosyal hayatına ışık tutup günümüze kadar aktaran dört bölümün tercümesi bulunmaktadır. Birinci bölümün tercümesinde; Mevlânâ Hacı-i Tebrîzî'nin durumuyla ilgili bilgiler yer almıştır. İkinci bölümün tercümesinde; Hâce Hâşimî'nin Esfîdmûn köyünde düzenlemiş olduğu meclise katılan bir askerin istekte bulunması üzerine Vâsîfî tarafından yazılmış olan üç tane gazel-i tabl-i bâz yazdığına ve üç farklı konu hakkında inşa yazması amacıyla Vâsîfî'nin, sınava tabi tutulmasına yer verilmiştir. Üçüncü bölümün tercümesinde; Kâtibî ile ilgili farklı bilgiler bulunmuştur. Dördüncü bölümün tercümesinde ise; Sultân Muhammed-i Bahâdır Han'ın düzenlemiş olduğu bir mecliste Vâsîfî'nin bu mecliste okunmuş olan şiirler hakkındaki değerlendirmeleri yer almıştır.

31. Kartal, A. (2020). Klasik Türk Şairinin Dilinden 'Baykara Meclisi'. *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 1(43), 185-208.

Kartal, bu çalışmasında klasik Türk şairlerinin yazmış oldukları şiirlerde "Baykara Meclisleri"nin nasıl kullanıldığı hakkında bilgiler vererek bu durumu örnek metinlerle göstermeye çalışmıştır.

32. Saravani, F. (2021). A Study of the Sufi Approach to the Paintings of the Royal Session of Sultan Hussein Bayqara. *Ferdows-e-honar Journal of Arts*, 2(4), 46-63.

Betimleyici-analitik bir yönteme dayalı olan bu araştırma, tarihsel belgeleme yöntemiyle Sultan Hüseyin Baykara'nın şahsının yer aldığı tabloları incelemekte ve

tasavvufun kraliyet taç giyme tabloları üzerindeki etkisini ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu çalışmada mistik konuların nasıl ortaya çıktığını bulmak ve bu etkiyi İran resmi sanatında, özellikle de kraliyet sittin sahnelerinde tespit etmek amaçlanmıştır. Ayrıca bu çalışmada daha önceleri, Timurlu kralları ile mutasavvıflar arasındaki münasebetlere ve Sultan Hüseyin Baykara'nın sarayında mutasavvıf şahsiyetlerin mevcudiyeti alanında çok sayıda kitap, makale, söylev ve alıntılara yer verilmiş ve Sultan Hüseyin Baykara'ya hitap edilmiştir.

4. Ansiklopedi Maddeleri

1. Köprülü, F. (1945). *Çağatay Edebiyatı*. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (III), 270-323.

Köprülü, bu çalışmasında Hüseyin Baykara'nın hayatı, eserleri ve dönemi hakkında kısaca bilgilere yer vermiştir. Ayrıca Köprülü, Baykara'nın Divanı'ndan hareketle; onun şiirlerinde hangi konuları işlemiş olduğundan, nasıl bir üslup kullanmış olduğundan ve hangi şairlere kıymet vermiş olduğundan da söz etmiştir.

2. Beveridge, H. (1987). *Hüseyin Mirza (Baykara)*. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (5), 645-646. İstanbul.

Beveridge, bu çalışmasında Sultan Hüseyin Baykara'nın hayatı ve dönemi hakkında kısaca bilgilere yer vermiştir.

3. Algar, H. ve Alparlan, A. (1998). *Hüseyin Baykara*. Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (18), 530-532. İstanbul.

Bu çalışmada, Hüseyin Baykara'nın hayatına, edebi kişiliğine, eserlerine, sanata ve edebiyata verdiği öneme yer verilmiş, ayrıca tahtta olduğu süre içerisinde yaşadığı olaylardan da söz edilmiştir.

4. Salomov, G., Valiyev, A.Q., Abdullayev, M., Shomahmudov, A., G'ulomov, P., Qorayev, S. vd. (2000). *Hüseyin Baykara*. Özbekistan Milliy Ensiklopediyasi (9), 235. Taşkend: Devlet İlmiy Neşriyati.

Bu çalışmada, Hüseyin Baykara'nın hayatı ve edebi yönü hakkında bilgiler verilerek, Baykara'nın sanatkarları Türk dilinde eser vermesi yönünde teşvik ettiği konusunda da bilgiler verilmiştir.

5. Yıldırım, T. (2013). *HÜSEYNÎ, Sultân Hüseyin Baykara, Hüseyin Baykara bin Mansûr bin Baykara bin Ömer Şeyh bin Timur*. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Ahmet Yesevi Üniversitesi.

Yıldırım çalışmasında, Hüseyin Baykara'nın hayatına ve tahtta olduğu süre içerisinde yaşadığı olaylara, sanata ve edebiyata verdiği öneme, edebi kişiliğine, eserlerine ve divanından gazel örneklerine yer verilmiştir.

6. Yıldırım, T. (2022). *Dîvân (Hüseyinî)*. Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü, Ahmet Yesevi Üniversitesi.

Yıldırım bu çalışmasında, Hüseyin Baykara'nın "Divanı"nın içeriği hakkında bilgi vermiştir. "Divanı"nın büyük bir bölümünü hangi nazım şeklinin oluşturduğu, şiirlerinde hangi konulardan bahsettiği, şiirlerini hangi vezinle yazdığı ve "Divanı"nın toplam kaç nüshasının olduğu konusunda bilgi vermiştir. Ayrıca Yıldırım çalışmasında, bugüne kadar Baykara Divanı üzerinde yapılan çalışmalar hakkında bilgi vermiş ve Baykara'nın "Divanı"ndan gazel örneklerine de yer vermiştir.

7. Yıldırım, T. (2022). *Risâle-i Sultân Hüseyin Baykara*. Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü, Ahmet Yesevi Üniversitesi.

Yıldırım bu çalışmasında, Sultan Hüseyin Baykara'nın yazmış olduğu "Risâle"nin içeriği hakkında bilgi vermiştir. Baykara'nın bu eserin kaç bölümden oluştuğu, bu eserde sırasıyla hangi konuları ele aldığı ve "Risâle"nin kaç nüshasının olduğu konusunda bilgi vermiştir. Ayrıca Yıldırım çalışmasında, Hans R. Roemer, Agâh Sırrı Levend, Mehmed Fuad Köprülü ve Kemal Eraslan gibi yazarların Hüseyin Baykara'nın bu eseri hakkındaki görüşlerine yer vermiş ve "Risâle"den alınmış örneklerle de yer vermiştir.

8. Yıldırım, T. (2022). *Gül ü Mül*. Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü, Ahmet Yesevi Üniversitesi.

Yıldırım bu çalışmasında, Sultan Hüseyin Baykara'ya ait olup olmadığı kesin olarak bilinmeyen "Gül ü Mül" adlı risâle hakkında bilgi vermiştir.

9. Yıldırım, T. (2022). *Mecâlisü'l-Uşşâk*. Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü, Ahmet Yesevi Üniversitesi.

Yıldırım bu çalışmasında, Sultan Hüseyin Baykara'ya ait olup olmadığı kesin olarak bilinmeyen "Mecâlisü'l-Uşşâk" adlı mesnevi nazım şekliyle yazılmış olan eser hakkında bilgi vermiştir.

5. Lehçelerden Aktarma Makaleler

1. Əskər, R. (2011). Kılınç ve Kalem Sultanı Hüseyn Bayqara, Sultan Hüseyn Bayqara, Divan. haz. Rafiq Babayev, *MBM, Türksöy Kitabxanası Seriyası*: 9, Bakü, 3-14.

Əskər, bu çalışmasında Hüseyin Baykara'nın hayatı, eserleri ve dönemi hakkında bilgilere yer vererek, Divanı'nın nüshalarıyla ilgili bilgilere de yer vermiştir.

6. Çeviri Makaleler

1. Bodrogligeti, A. J. E. (2007). Eraslan, Kemal: Hüseyin-i Baykara Divânı'ndan Seçmeler. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 709. - Ankara, 1987, s. 142. Çev. Mehmet Mahur Tulum, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 36, 249-272.

Tulum bu çalışmasında, Kemal Eraslan'ın hazırlamış olduğu "Hüseyin-i Baykara Divânı'ndan Seçmeler" isimli eseri hakkında A. Bodrogligeti'nin İngilizce olarak yayımlanmış olan makalesini incelemiştir.

7. Bildiriler

1. Sims, E. G. (1972). "Sultan Huseyn Baykara's Zafarnamah and Its Miniatures", *The Memorial Volume of the VIIth International Congress of Iranian Art and Archaeology*, Oxford, September 11-16th 1972 (ed. M. Yusuf Kiyani), Tehran 1976, 259-311.
2. Akpınar, Y. (1991). "Hüseyin Baykara'nın Hayatı ve Eserleri", *Azerbaycan Mühaciret Edebiyatı Sempozyumu*, Azerbaycan, Bakû, 7-10 Nisan 1991, (Yayımlanmamış Bildiri).
3. Aksu, C. (2014). "Hüseyin Baykara ve Nevâyî Meclisleri", *Bir Kültür Muhiti Olarak Meclis Sempozyumu*, (Yayımlanmamış Bildiri).

4. Ülvi, A. (2014). “Sultan Hüseyin Bayqara və Azərbaycan”. Türk Dünyası Bilgiler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması, 2013 *Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı (TDKB)*, Eskişehir, Türkiye, 499-502.
5. Avcı, M. L. (2017). “Hüseyin Baykara’nın Şiir Dilindeki Türkçe Yönelimler”, 6. *Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı-I (Edebiyat-Eğitim-Felsefe)*, Muş, Türkiye, 11-25.

Bu bildiriye, Çağatay Edebiyatı’nın şairlerinden biri olan Hüseyin Baykara’nın Türkçeye ait olan öğeleri şiir diline nasıl dahil ettiği, hükümdarlık tarafıyla da Türk dilinin zenginleşmesine ne gibi faydaları olduğu ve bu şiir dilindeki yönelimin, hedefe ne kadar ulaştığı üzerinde durulmuştur.

6. Kaman, S. (2019). “Hüseyin Baykara Divanı’nın İngiltere ve Fransa’daki Nüshaları”, *VI. Yıldız Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı*, İstanbul, Türkiye, 57-68.

Kaman, bu bildirisinde Hüseyin Baykara Divanı’nın yurt içindeki ve yurt dışındaki kütüphanelerde bulunan yazma nüshaları hakkında yapılmış olan çalışmalara değindikten sonra, müstensih Sultan Ali Meşhedî tarafından istinsah edilen, ince sanatla ve minyatür sanatıyla süslenen, İngiltere ve Fransa’da bulunan iki nüshanın muhtevâsıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Verilen bu bilgilerin ardından Kaman, bu çalışmasında İngiltere ve Fransa’da bulunan bu iki nüshayı eserin neşrinin yapıldığı diğer nüshalarıyla mukâyese etmiştir.

8. Kitaplar ve Kitaplar Bölümü

1. Ertaylan, İ. H. (1945). *Türk Edebiyatı Örnekleri II. Risâle-i Sultan Hüseyin-i Baykara*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Bu çalışmada, Hüseyin Baykara’nın eserlerinden biri olan ve Amasya Beyazid Kütüphanesi’nde yer alan “Risâle-i Sultan Hüseyin Baykara” isimli eserin tıpkıbasımını yayımlanarak, bu eser hakkında çalışma yapmak isteyen araştırmacıların istifâdesine sunulmuştur.

2. Ertaylan, İ. H. (1946). *Türk Edebiyatı Örnekleri V. Divan-ı Sultan Hüseyin Mirza Baykara “Hüseyinî”*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 309.

Ertaylan, bu çalışmasında Hüseyin Baykara Divanı’nın tıpkıbasımına yer vermiştir. Ertaylan’ın bu Divan’ın tıpkıbasımını yayımlamasının sebebi ise, divan hakkında çalışma yapmak isteyen araştırmacılara bu eseri tanıtmaktır. Baykara Divanı’nın diğer nüshalarının hangi kütüphanelerde bulunduğu ve hangi numaralar ile kayıtlı olduğuna çalışmasının açıklama kısmında değinen Ertaylan, Divan’ın 16 nüshası olduğundan söz etmiştir. Ertaylan ise, bu 16 nüsha içerisinde yer alan Süleymaniye Kütüphanesi’nde Ayasofya Bölümü’nde yer alan 3911 numarasıyla kayıtlı olan nüshanın tıpkıbasımına bu çalışmasında yer vermiştir. Ayrıca Ertaylan, bu çalışmasında Baykara’ya ait olan bir minyatüre yer vermiştir.

3. Ibn Manâẓır, Abÿ al-GhÀzî Óusayn. (1946). *Divan-i Sultan Hüseyin Mirza Baykara “Hüseyinî”*. Bürhaneddin Erenler Matbaası No: 7.

4. Muhammed Ya'kûb Vâhidî Cûzcânî (hızl.). (1967). *Hüseyin Baykara, Dîvân. Kâbil.*
5. Gray, B. (1977). *Herat under the Timurid Sultan, Husayn Bayqara, Persian Painting: Fifteenth Century.* London.

Bu çalışmada, Timurlu Sultanı Hüseyin Baykara'nın hükümdarlığı sırasında krallığının başkenti olan Herat hakkında bilgi verilmiştir.

6. Eraslan, K. (1987). *Hüseyin Baykara Divanı'ndan Seçmeler.* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 709.

Bu çalışmada, Hüseyin Baykara'nın divanından seçilen çoğu gazel nazım şekliyle yazılmış olan elli şiir ve bu şiirlerin tercümesi bulunmaktadır. Çalışmanın "Giriş" bölümünde; Baykara'nın hayatından, edebi kişiliğinden ve eserlerinden bahsedildikten sonra Baykara döneminin ilim ve sanat anlayışından söz edilmiştir. Çalışmanın "Metin" bölümünde; şairin divanından seçilmiş olan elli şiire ve bu şiirlerin tercümesine yer verilmiştir. Ayrıca seçilmiş olan bu şiirler tercüme edilirken kısa açıklamalar yapılarak şiirlerin daha iyi anlaşılması sağlanmıştır ve bu şiirlerde transkripsiyon işaretleri kullanılmamıştır. Çalışmanın "Sözlük" bölümünde ise; şiirlerde bulunan bütün kelimelere ve onların anlamlarına yer verilmiştir.

7. Bilhan, S. (1988). *Orta Asya Bilgin Türk Hükümdarlar Devletinde Eğitim-Bilim-Sanat.* Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Bilhan, bu çalışmasında Hüseyin Baykara'nın hayatı, eserleri ve dönemi hakkında bilgilere yer vererek, Divanı'nın hem yurt içinde bulunan hem de yurt dışında bulunan nüshaları hakkında da kısaca bilgilere yer vermiştir.

8. Aşirov, A. (2005). *Sultan Hüseyin Baykara Divanı.* Aşgabat: Miras Yayınları.

Bu çalışmada, Sultan Hüseyin Baykara'nın divanı ile ilgili bilgiler verilmiştir.

9. Brend, B. (2005). *A Kingly Posture: the Iconography of Sultan Husayn Bayqara, The Iconography of Islamic Art: Studies in Honour of Robert Hillenbrand.* Na, Edinburgh University Press.

Bu çalışmada, Sultan Hüseyin Baykara daha önceki hükümdarlarda görülmeyen, genellikle diz çökmüş bir duruşla tasvir edilmiştir.

10. İnalçık, H. (2010). *Hüseyin Baykara Dönemi (1469-1506): Câmî ve Nevâyî, Has Bahçede Ayş u Tarab.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Bu çalışmada, Halil İnalçık'ın dokuz ana bölümden ve çeşitli alt başlıklardan oluşan "Has Bahçede Ayş u Tarab" adlı eserinin, Dördüncü Bölümü Osmanlı Dönemi: Timurlular ve Osmanlılar başlığı kendi arasında on farklı alt başlığa ve başlıklar altında ayrıca bölümlere ayrılmıştır. Bu bölümlerden olan Hüseyin Baykara Dönemi (1469-1506): Câmî ve Nevâyî başlığı altında; Hüseyin Baykara'nın Herat'ta tahta çıkışı ve yaşadığı olaylar, yakın dostu Ali Şir Nevâyî ile ilişkisi ve Ali Şir Nevâyî'nin dönemin ünlü sûfi, âlim ve şairi Camî ile olan ilişkisi konu edinmiştir.

Yıldırım, T. (2010). *Hüseyin Baykara Divanı (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*. İstanbul: Hat Yayınevi.²

Bu çalışmada, Hüseyin Baykara Divanı'nın Türkiye'deki sekiz nüshası mukâyese edilerek ortak bir metin meydana getirilmiştir. Meydana getirilmiş olan eserin ses ve şekil bilgisi özellikleri Eski Türkçe, Karahanlı Türkçesi ve Harezmi Türkçesi ile mukâyese edilerek eserin dil bilgisi açısından özellikleri ortaya konulmuştur. Ayrıca çalışmada dizin kısmıyla birlikte divanın tıpkıbasımına da yer verilmiştir.

11. Oruç, C. (2021). *Son Timurlu Hüseyin Baykara (1438-1506)*. İstanbul: Selenge Yayınları.

Bu çalışmada, Timurlular Devleti'nin son hükümdarı olan Hüseyin Baykara'nın tahta geçtikten sonra kendisinden önce tahta bulunan Timurlu sultanı Ebu Said'in oğullarıyla zorlu taht mücadeleleriyle uğraştığı ve bu mücadelelerden sonra Baykara'nın kendi çocuklarının çıkarmış olduğu isyanlarla uğraşmak zorunda kaldığı hakkında bilgiler bulunmaktadır.

9. Web Tabanlı Kaynaklar

1. <https://www.iranicaonline.org/articles/hosayn-bayqara> (Erişim Tarihi: 16.03.2023).

Bu çalışmada, Hüseyin Baykara'nın hayatı ve sahip olduğu kültür hakkında kısa ve öz bir şekilde bilgi verilmiştir. Önce lakabının ve tam olarak adının ne olduğu, doğum yeri ve tarihi ile birlikte ölüm yeri ve tarihi hakkında bilgi verildikten sonra hangi yıllar arasında hüküm sürdüğünden, kendisinden önce kimin tahta olduğundan aynı şekilde kendisinden sonra kimin tahta geçtiğinden, eşlerinin ve çocuklarının isimlerinden, hangi hanedana mensup olduğundan bahsedilmiştir.

2. https://tr.m.wikipedia.org/wiki/H%C3%BCseyin_Baykara (Erişim Tarihi: 16.03.2023).

Bu çalışmada, Hüseyin Baykara'nın hayatına, edebi kişiliğine, sanata ve edebiyata verdiği öneme yer verilmiştir.

Sonuç

Çalışmamızda tespit edebildiğimiz yayınları göz önünde bulundurduğumuzda Hüseyin Baykara üzerinde birçok çalışma yapıldığını söyleyebiliriz. Hüseyin Baykara hakkında yapılmış olan çalışmalar, sadece bunlarla sınırlı değildir; ancak elde ettiğimiz kaynaklar bunlardan ibarettir. Ulaşabildiğimiz bu çalışmaları; yüksek lisans ve doktora tezleri, makaleler, ansiklopedi maddeleri, lehçelerden aktarma makaleler, yabancı dillerden çeviri makaleler, bildiriler, kitaplar ve kitaplar bölümü, web tabanlı kaynaklar başlıkları altında sınıflandırıp, yayımlanış tarihlerine göre sıralayarak ve bu yayınlarla ilgili kısaca bilgiler verdik.

Çalışmaları incelediğimizde tezlerin bir kısmı, Hüseyin Baykara'nın yaşadığı dönem ve o dönemin kültürel ve edebi hayatıyla ilgili olduğu, bir kısmı ise divanı üzerine

² Bu çalışma 2002 yılında Talip Yıldırım tarafından "Doktora Tezi" olarak hazırlanmıştır.

yapılan çalışmalar olduğu görülmüştür. Makalelerde ve bildirilerde, Hüseyin Baykara'nın eserlerinin değişik yönlerden değerlendirildiği, divan nüshalarıyla ilgili bilgiler verildiği, çocukluk arkadaşı olan Ali Şir Nevâyî ile yakın dostluklarının ele alındığı, Baykara adına yazılan eserlere değinildiği, Baykara meclisleri hakkında bilgiler verildiği, bunun yanında hem kişilik özellikleri hem de yaşadığı dönemin kültür tarihi ve siyasi hayatının ele alındığı görülmektedir. Kitap yayınlarının bir kısmında, Hüseyin Baykara'nın yine hayatı ve dönemi hakkında bilgiler verildiği, bir kısmında ise Baykara'nın divanı ve risâlesi ile ilgili çalışmaların tıpkıbasımına, çeviri yazılı metnine, dizin ve sözlük kısımlarına yer verildiği ve Divan adlı eserinin yurt içi ve yurt dışındaki nüshalarıyla ilgili bilgiler verildiği tespit edilmiştir.